КАЗЮК Яніна Мирославівна,

доктор філософії, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, м. Херсон.

Анотація: *у статті розглянуто аспекти механізму казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками та висвітлена роль єдиного казначейського рахунку. Розкрито проблемні питання, що виникають на місцевому рівні через затримку та не проведення платежів за незахищеними статтями видатків місцевих бюджетів. З метою підвищення ефективності управління місцевими бюджетними ресурсами надано пропозиції щодо удосконалення механізму казначейського обслуговування місцевих бюджетів.*

Ключові слова: *механізм казначейського обслуговування місцевих бюджетів, єдиний казначейський рахунок, управління бюджетними ресурсами місцевих бюджетів.*

УДК 351.72:336.1:352

Яніна КАЗЮК

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи одним із головних інструментів впливу держави на політичні, економічні та соціальні процеси є бюджет. Від якості та своєчасності прийняття державних рішень у бюджетній сфері залежить рівень ефективності державного управління бюджетними ресурсами країни та її адміністративно-територіальних одиниць. Найважливішим етапом бюджетного процесу, на якому реалізуються визначенні завдання та заходи соціально-економічного розвитку держави, є виконання бюджету. Виконання будь-якого бюджету має за мету забезпечити надходження доходів і фінансування видатків в межах затверджених бюджетів.

У Бюджетному кодексі України (далі – Кодекс) чітко встановлено повноваження всіх органів влади, що займаються питаннями виконання державного та місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання державного управління бюджетними ресурсами та проблеми організації виконання бюджетів висвітлені достатньо широко, зокрема, дослідженнями цього питання займалися такі науковці, як: В. Бодров, С. Буковинський, Т. Безверхнюк, М. Гончаренко, Г. Дмитренко, Я. Жаліла, О. Іваницька, І. Лопушинський, В. Мамонова, М. Миколайчук, В. Поліщук, І. Розпутенко та багато інших. Проте, не зважаючи на значні здобутки науковців і практиків у цих дослідженнях низка питань, що стосується механізму державного управління казначейським обслуговуванням місцевих бюджетів, потребує подальшого уточнення та розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Перехід місцевих бюджетів на казначейський механізм їх обслуговування, в тому числі за видатками – це важливий крок в процесі удосконалення механізмів державного управління бюджетними ресурсами. Проте в останні роки становиться нормою затримка та не проведення платежів місцевих бюджетів за незахищеними статтями видатків. Цим самим порушується низка законодавчих актів щодо можливості місцевих органів влади самостійно розпоряджатися ресурсами місцевих бюджетів.

Метою статті є виявлення існуючих проблем щодо ефективності управління місцевими бюджетними ресурсами та розробка рекомендацій щодо удосконалення застосування механізму казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками. Удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів є одним із важливих напрямів підвищення ефективності управління бюджетними ресурсами.

Виклад основного матеріалу. Виконання бюджету – це одна із стадій бюджетного процесу, яка передбачає забезпечення повного і своєчасного надходження всіх доходів до конкретного бюджету та забезпечення своєчасного і безперебійного фінансування запланованих бюджетних заходів, що затверджені законом України про державний бюджет на відповідний рік чи рішенням сесії відповідної місцевої ради. Згідно зі статтею 78 Кодексу, виконання місцевих бю-

джетів забезпечують місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад або сільські, селищні чи міські голови.

Місцеві фінансові органи здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Державне казначейство України веде облік всіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням органів стягнення, погодженим з відповідними фінансовими органами, здійснює повернення коштів, які були помилково або надмірно зараховані до бюджету [11, с. 241].

Кодексом встановлено (стаття 43), що в Україні при виконанні державного та місцевого бюджетів застосовується казначейська форма обслуговування бюджетних коштів. Казначейське обслуговування є системою контролю і системою, яка здійснює платежі. Слід зазначити, що це відповідає загальному напрямку розвитку в країнах, які здійснюють бюджетну децентралізацію, а саме: надання місцевим органам влади додаткових бюджетних повноважень з одночасним посиленням контролю бухгалтерського обліку та звітності, платежів і методів запозичення. Створення органу контролю за бюджетними платежами забезпечує ефективну фіскальну дисципліну в цілому в бюджетній системі.

Державна казначейська служба України, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство фінансів України, забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.

Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;

2) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;

3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами [11, с. 243].

В органах Державної казначейської служби України бюджетним установам відкриваються рахунки у встановленому законодавством порядку і вони не мають жодних прав на розпорядження бюджетними коштами, усі права належать тим розпорядникам коштів, яким бюджетні призначення передбачено законом чи рішенням.

1995 року Президентом України було підписано Указ № 335/95 «Про державне казначейство України» [2]. Цим Указом відновлено в системі виконавчих органів інститут державного казначейства, який існував ще до радянських часів. Так, з 1997 року відбулося впровадження касового виконання державного бюджету за видатками через казначейську систему та введено положення про єдиний казначейський рахунок, з 2000 року на казначейське обслуговування було переведено позабюджетні кошти та фонди, з 2001 року - запроваджено казначейське обслуговування місцевих бюджетів за доходами та перерахування міжбюджетних трансфертів, що дало змогу володіти достовірною інформацією про надходження в розрізі видів доходів і бюджетів, введено новий порядок реєстрації бюджетних зобов'язань, створено єдиний казначейський рахунок, з вересня 2003 року та січня 2004 року відбулося повномасштабне переведення місцевих бюджетів на казначейське обслуговування за видатками, що дало змогу застосувати єдині правила контролю за доходами і видатками, складання звітності як державного, так і місцевих бюджетів тощо.

Отже, у рамках загальної концепції реформування бюджетних процедур та з метою ефективного управління грошовими потоками, скорочення термінів проходження коштів, забезпечення і централізованого обліку надходжень до бюджетів усіх рівнів бюджетної системи, та одержання оперативної інформації про хід виконання

бюджетів було впроваджено єдиний казначейсь¬кий рахунок (далі - ЄКР). Роль ЄКР полягає у комплексному обслуговуванні всіх учасників бюджетного процесу, який об'єднує систему рахунків, що діють в єдиному режимі. Технологія функціонування ЄКР ґрунтується на принципі "єдності каси", яка передбачає зарахування всіх доходів бюджету, що надходять, залучення і погашення джерел фінансування дефіциту бюджету, і здійснення всіх витрат з єдиного рахунку бюджету, за винятком операцій з виконання державного бюджету, що здійснюються за межами країни, відповідно до законодавства [9, с. 138].

Функціонування ЄКР як основного рахунку держави для проведення фінансових операцій та ефективного управління коштами державного і місцевих бюджетів через Систему електронних платежів Національного банку України (СЕП НБУ) регламентується Положенням про єдиний казначейський рахунок, затверджено наказом Державного казначейства України від 26 червня 2002 року №122. Вказане дає можливість органам казначейства в режимі реального часу отримувати інформацію про рух та наявність коштів на ЄКР як результат здійснення операцій на всіх його бюджетних та небюджетних рахунках, а в поєднанні з централізованим казначейським програмним забезпеченням надає можливість мати повну інформацію про щоденний стан державних фінансів та забезпечувати гнучке маневрування бюджетними ресурсами [8].

Досвід функціонування і розвитку казначейства інших країн показує, що основою ефективного та оперативного управління бюджетними коштами є акумулювання їх на єдиному бюджетному рахунку казначейства.

Державне казначейство України за погодженням з Міністерством фінансів України має право залучати на поворотній основі кошти ЄКР для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам [1].

Одним із головних принципів побудови бюджетної системи України є принцип самостійності бюджетів, що забезпечує закріплення за ними відповідних джерел доходів і право відповідних органів влади самостійно і незалежно затверджувати та виконувати відповідні бюджети. У свою чергу, принцип самостійності бюджетів діє в рамках принципу єдності бюджетної системи, яким передбачено єдність порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності, тому дотримання основних процедур виконання бюджетів є обов'язковим [9, с. 141].

Отже з одного боку, із введенням казначейського обслуговування бюджетів, реалізувалася функція управління бюджетними ресурсами через акумуляцію коштів місцевих бюджетів в єдиній структурі органів системи державного казначейства і на ЄКР, з іншого боку – відбулася реалізація принципу єдності бюджетної системи у частині дотримання єдиних правил здійснення контролю, бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та контролю за виконанням бюджетів, кошторисів доходів і видатків бюджетних установ.

Проте останніми роками втручання центральних органів влади в управління бюджетними ресурсами місцевих бюджетів та маніпулювання місцевими коштами на рахунку ЄКР починає становитися вже звичайним і систематичним. Наприклад, у 2009 року в умовах значного дефіциту фінансових ресурсів уряд за рахунок залишків коштів місцевих бюджетів на ЄКР фінансував видатки державного бюджету. Аналогічна ситуація була зафіксована в другій половині 2011-2012 років, коли кошти місцевих бюджетів на ЄКР тимчасово вилучалися на погашення державних боргів та для виплат Пенсійного фонду України [10, с. 91].

Більшу частину затриманих платіжних доручень та заблокованих рахунків складають незахищені статті видатків місцевих бюджетів на поточне утримання установ бюджетної сфери і соціальної інфраструктури, капітальний ремонт, житлово-комунальне господарство, транспорт, забезпечення дорожнього господарства та сфери благоустрою.

За даними Асоціації міст України, в більшості органів місцевого самоврядування проблеми з масовими затримками Держказначейством почалися вже влітку 2012 року, питома вага затримки платежів у I кварталі 2012 року складала 2% від їх загального річного обсягу, у II кварталі – 9%, у III кварталі – 82% та у IV кварталі – 7%.

Обсяг заблокованих коштів у сумі до 199 тис.грн становив 17%, у сумі від 200 тис.грн до 1 млн грн – 30%, від 1 млн грн до 10 млн грн – 39% та від 10 млн грн до 60 млн грн – 14%. Крім того, затримки та блокування коштів навіть на декілька днів постають серйозною проблемою для органів місцевого самоврядування. Середня тривалість затриманих платежів від 3 до 29 днів складає 51% від загального обсягу, від 30 до 59 днів – 46%, більше ніж 60 днів – 3% [4].

За словами першого заступника голови казначейської служби Олександра Даневича, офіційно за підсумками 2012 року кредиторська заборгованість по платежах за рахунок затриманих на казначейських рахунках коштів становила 1,1 млрд грн. За даними народного депутата Т. Слюз проблема кредиторської заборгованості як по місцевих бюджетах, так і по державному бюджету складає більш ніж 4 млрд грн [7].

Аналогічна ситуація щодо не проведення і блокування платежів місцевих бюджетів через нестачу коштів на ЄКР склалася вже з початку 2013 року.

Наприклад, з початку року існує незмінна тенденція по не проведених платежах головних розпорядників бюджетних коштів за незахищеними статтями видатків міського бюджету м. Херсона управлінням Державної казначейської служби України в Херсоні. Так, станом на 20 червня 2013 року проведено фінансування незахищених статей видатків на суму 65,1 млн грн, із яких казначейською службою здійснено платежів тільки в сумі 41,4 млн грн, що складає 63,6% від профінансованого обсягу. Отже, на рахунки підрядних організацій не надійшло коштів в сумі 23,7 млн грн, у тому числі 2,2 млн грн – для проведення ремонту житлового фонду. Ситуація, що склалася паралізує роботу всіх галузей життєзабезпечення міста [5].

Такий спосіб підтримки ліквідності ЄКР впливає негативно на якість життя в більшості населених пунктах країни.

Також потрібно зазначити, що на місцях трапляються такі випадки, коли гроші з місцевих бюджетів виділені головному розпоряднику коштів зависають на рахунку, а службовці територіальних органів казначейства просять переробити платіжні доручення, щоб уникнути кредиторської заборгованості бюджету [7].

Крім того, як свідчать численні повідомлення з місцевих рад, мають місце випадки, коли органи державного казначейства втручаються в повноваження органів місцевого самоврядування та обмежують їх виконання, усувають від реалізації прав, передбачених Конституцією України та визначених низкою нормативно-законодавчих актів України, а також Європейською хартією місцевого самоврядування. Як наслідок, органи місцевого самоврядування втрачають важелі адекватного реагування на події і можливість оперативно та гнучко вирішувати питання управління ресурсами місцевих бюджетів, життєзабезпечення населених пунктів, здійснювати ефективну соціальну політику.

Про критичний стан щодо управління бюджетними ресурсами держави говорить і те, що залишок коштів на ЄКР не великий. Так, на початок листопада 2012 року на ЄКР було тільки 1,76 млрд грн, тоді як у 2011 році на кінець листопада залишки на рахунку складали 5,3 млрд грн, а в кризисному 2009 року – 3,3 млрд грн [6].

Звітні дані Міністерства фінансів України свідчать про те, що в грудні 2012 року зафіксовано рекордний дефіцит державного бюджету, який становив 12,2 млрд грн (дефіцит загального фонду – 14,7 млрд грн), у той же час коли річний план по доходах загального фонду державного бюджету було недовиконано на 32,6 млрд грн. У зв'язку з розбалансуванням бюджетного розпису, дефіцит коштів казначейства перевищив плановий рівень на 14,6 млрд грн і склав 53,35 млрд грн (3,8% від ВВП). З метою своєчасного проведення фінансування видатків державного бюджету за захищеними статтями, були здійснені такі заходи, як: випущені державні облігації,

частину яких викупив Національний банк України; використані залишки коштів, які сформувалися на початок бюджетного року; запозичені кошти, в тому числі місцевих бюджетів, що знаходилися на ЄКР.

У звіті Національного банку України зазначається, що оскільки використовувалися кошти на ЄКР, можливо, в місцевих бюджетах та соціальних фондах, загальний обсяг ресурсів державних та інших установ в Національному банку України впав за рік з 12,68 млрд грн до 1,87 млрд грн. При цьому на початок 2013 року на ЄКР залишилося лише 0,5 млрд грн, а це мінімум коштів із серпня 2003 року [13].

Аналогічний висновок можна зробити і за підсумками аналізу вхідного сальдо ЄКР у 2003-2013 роках, (станом на початок місяця) за даними Державної казначейської служби України, оскільки станом на початок 2013 року залишок коштів на ЄКР становив лише 0,5 млрд грн, на початок 2012 року – 2,1 млрд грн, 2010 року – 1,0 млрд грн, тоді як на початок 2009 року він становив 7,7 млрд грн, 2008 року – 4,4 млрд грн, 2007 року – 9,1 млрд грн (таблиця 1) [12].

Таблиця 1

Вхідне сальдо ЄКР у 2003-2013 роках (станом на початок місяця)

(млн. грн.)

Показник	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
січень	452	2205	4950	17015	9084	4378	7715	1055	2724	2062	458
лютий	1811	4005	6750	19480	11220	10015	7946	1835	6036	4255	4047
березень	1637	5433	6957	19357	13834	14141	5988	1334	7755	4703	2773
квітень	903	5652	6866	16323	14865	15571	5453	5412	6158	5726	3579
травень	740	4749	5342	15053	14539	12361	3363	6312	9441	5640	3766
червень	1180	5573	7685	16415	16557	18085	4966	5478	17182	7878	4108
липень	594	9651	5549	13767	13680	14376	4134	7352	7797	5632	3754
серпень	341	13194	7797	13338	15508	14212	2583	8713	8180	3644	
вересень	752	15242	10270	16121	17121	19165	6576	13806	11053	6608	
жовтень	2508	12883	8267	15091	13217	15857	3544	8751	6307	2311	
листопад	3092	9603	7148	13840	13340	11430	3311	5749	5332	1762	
грудень	4475	8703	27350	15149	15229	16995	3291	10926	6217	8834	

*За даними Державної казначейської служби України.

Отже, у зв'язку з зазначеним, можна говорити про те, що місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування позбавлені можливості розпоряджатися власними коштами для здійснення видатків на житлово-комунальне господарство, благоустрій, капітальний ремонт, забезпечення поточної роботи бюджетних установ та соціальної інфраструктури, дорожнє господарство, закупівлю товарів та послуг для забезпечен-

ня життєдіяльності громад, проведення заходів передбачених у місцевих програмах тощо. Через не проведення платежів і розрахунків розпорядників коштів та одержувачів з підрядчиками за виконані роботи та надані послуги, в місцевих бюджетах штучно створюється кредиторська заборгованість.

Наслідком цього стають судові позови до органів місцевого самоврядування, які передбачають стягнення значних коштів за не оплачені надані послуги та роботи. В цій ситуації органи місцевого самоврядування несуть збитки з вини держави, а мешканці територіальної громади не отримують належних їм бюджетних послуг. Представники організацій не хочуть брати участь у тендерах, оскільки не розуміють, коли з ними розрахуються.

Крім того, регіони та органи місцевого самоврядування втрачають стимули до наповнення місцевих бюджетів, оскільки кошти, залучені ними за рахунок місцевих податків і зборів, вилучаються на погашення заборгованості державного бюджету, а місцеві органи влади не можуть використовувати їх на забезпечення життєдіяльності власної громади.

Погоджуємося з тим, що таке положення є відкритим нівелюванням урядом юридичної автономності та порушення прав місцевих бюджетів, фактично це є «ручний режим» керування бюджетними ресурсами місцевих бюджетів.

До основних проблемних питань використання механізму казначейського обслуговування місцевих бюджетів слід віднести:

– збільшення обсягу документації щодо розрахунково-касового обслуговування розпорядників коштів місцевого бюджету;

– повільне проходження платежів та їх затримка;

– неможливість здійснення контролю за своєчасністю та повним обсягом сплатою податків по конкретних платниках;

– обмеження дієздатності органів місцевого самоврядування щодо оперативного управління грошовими потоками тощо.

У процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками існує проблема щодо використання програмного забезпечення. Оскільки органи казначейства користуються програмним продуктом АС «Казна», а розпорядники кошів – іншими власними програмами. Вказане унеможливлює трансформацію звітності розпорядників коштів у затверджені форми казначейською службою, що призводить до додаткових витрат часу і праці. У зв’язку з цим, виникає необхідність у впроваджені єдиного програмного забезпечення.

З метою уникнення позбавлення місцевих бюджетів зароблених ними коштів, вважаємо за необхідне здійснити розподіл ЄКР на два рахунки, тобто окремо для зарахування і використання коштів державного бюджету та окремо для коштів місцевих бюджетів. Також вважаємо, що слід у законодавчому порядку розробити механізм погодження на договірній основі між Міністерством фінансів України та відповідними органами місцевого самоврядування щодо використання коштів місцевих бюджетів, які обліковуються на казначейському рахунку, для покриття дефіциту ресурсів державного бюджету, у тому числі для погашення дефіциту Пенсійного фонду України. В іншому разі, слід заборонити використання коштів місцевих бюджетів, які обліковуються в органах казначейства, для покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду.

З метою удосконалення оперативного управління бюджетними ресурсами місцевих бюджетів вважаємо за доцільне встановити чіткі терміни для виконання платіжних доручень місцевих бюджетів, а саме: за захищеними статтями видатками в термін – не більше 1 операційного дня та за незахищеними статтями видатків – не більше 2 робочих днів. Також пропонуємо внести зміни до Бюджетного кодексу України, доповнивши статтю 116 пунктом щодо віднесення до переліку бюджетних правопорушень невиконання органами Державної казначейської служби термінів проведення платежів місцевих бюджетів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, слід зазначити, що в Україні постійно порушується принцип самостійності бюджетної системи, як у частині відсутності адекватного фінансового забезпечення місцевих бюджетів, результатом чого є залежність їх від трансфертів з державного бюджету, так і шляхом використання коштів місцевих бюджетів для фінансування дефіциту державного бюджету. Принцип самостійності бюджетів визначає, що органи місцевої влади коштами відповідних бюджетів не несуть відповідальність за бюджетні зобов'язання держави і навпаки.

Перехід на казначейський механізм обслуговування місцевих бюджетів за видатками надав можливість зосередити всі рахунки місцевих бюджетів і розпорядників коштів цих бюджетів на ЄКР і не розпорошувати бюджетні кошти на рахунках банківських установ, також дозволив позбавитися ризиків при зберіганні бюджетних коштів.

Проте потрібно зазначити, що запровадження системи управління бюджетними ресурсами через ЄКР з одного боку дає змогу зменшити вплив касових розривів на рівень поточного виконання видаткової частини бюджету, з іншого – дає можливість уряду користуватися та маніпулювати коштами місцевих бюджетів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08 липня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.

2. Про Державне казначейство України: Указ Президента України від 27 квітня 1995 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

3. Положення про Державну казначейську службу України від 13 квітня 2011 р. No460/2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

4. Аналітична оцінка проблем казначейського обслуговування місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.auc.org.ua/news/analitichna-otsinka-problem-kaznacheiskogo-obslugovuvannya-mistsevikh-byudzhetiv.

5. Горсовет Херсона просит премьера «угомонить» Госказначейство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pskherson.com.ua/proisshestviya/gorsovet.

6. Госказначейство оставило бюджетников без денег [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://khersonline.net/novosti/ekonomika/8028-goskaznacheystvo-ne-imeet-deneg-na-zarplatu-byudzhetnikam-zaderzhivaet-dengi-dazhe-dlya-stanciy-skoroy-pomoschi.html.

7. Крюкова С. Финансовая пирамида правительства / С.Крюкова // Экономическая правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://khersonline.net/2013/06/07/print:page,1,finansovaya-piramida-pravitelstva.html.

8. Кукса І.М. Удосконалення управління бюджетними ресурсами органами державного казначейства / І.М. Кукса, Н.В.Синько // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - № 17 (171). - 2011. – С.213 – 217.

9. Лопушинський І.П. Бюджетний процес в Україні: Навчальний посібник / І.П.Лопушинський, Ю.С.Гаврилюк, Я.М.Казюк. – Херсон: Грінь Д.С., 2011. – 364 с.

10. Молдован, О.О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / О.О.Молдован. – К. : НІСД, 2011. – 380 с.

11. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів [заг.редакція, передмова Ф.О.Ярошенка]. – К.: Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2010. – 592 с.

12. Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23608.

13. С казначейских счетов «ушли» все сбережения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visti.ks.ua/novosti/v-ukraine/6080-s-kaznacheyskih-schetov-ushli-vse-sberezheniya.html.